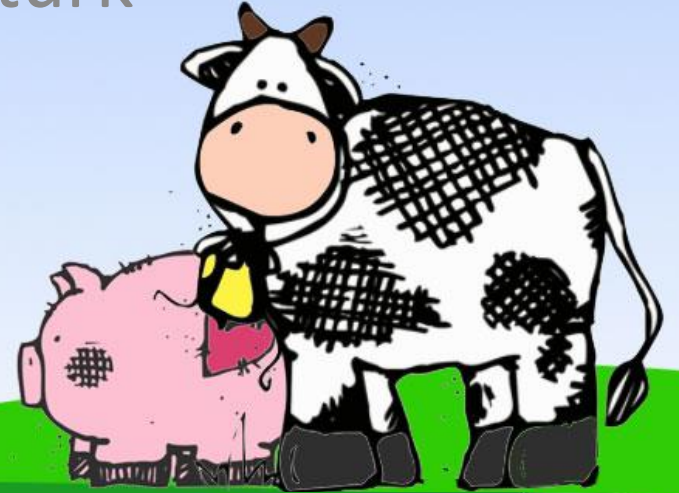

Çiftlik Hayvanlarında Vücut Dili

Prof. Dr. Hakan Öztürk

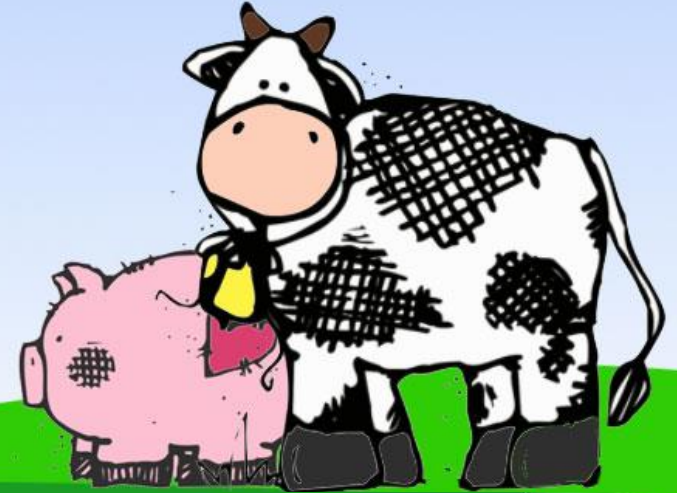
Sığırların Vücut Dili

- Sığırlarda iyi bakım ve besleme daha fazla süt ve et üretimini mümkün kılar. Kötü bakım ve besleme ise verimi düşürür. Sığırların (özellikle boğaların) vücut dilini anlamak istenmeyen kaza ve yaralanmaların önlenmesi açısından olduğu kadar verimin yükseltilmesi açısından da önem taşır.
- Örneğin sağlıklı buzağı, inek ve boğalar yatar vaziyetten ayağa kalktıkları anda gerilirler ve sonra normal vücut pozisyonlarını alırlar.
- Uzun süre ayakta durma, sık sık belini kamburlaştırma, başını ve kulaklarını aşağıda tutma rahatsızlık ve hoşnutsuzluğun sinyalidir.

Sığırların Vücut Dili

- Zorlanım ve stres altındaki sığırlar böğürme, tos vurma ve tekme atma gibi davranışlar sergilerler. Bu tür davranışlar rahatsız edici faktörlerin belirlenmesi ve gerekli önlemlerin alınması açısından önemli indikatörlerdir.
- Sığırlarda ruhsal durum ve kondisyon hakkında kuyruk önemli bilgiler verir.

Sığırların Vücut Dili

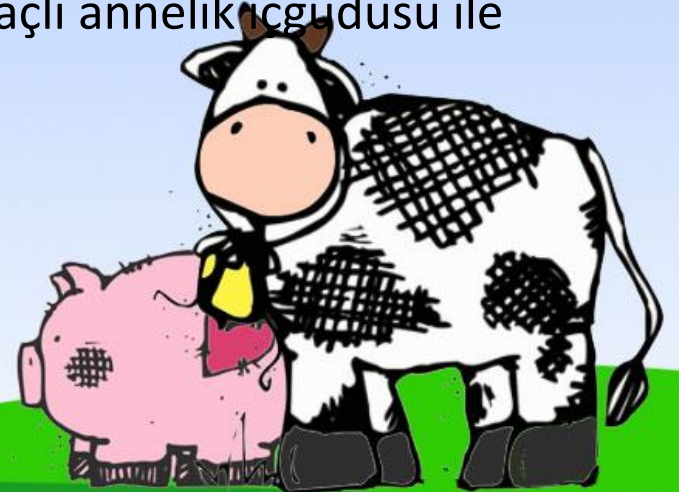

- Kuyruk gevşek bir şekilde aşağı sarkıtılmışsa hayvan rahat (normal relakse) bir pozisyondadır. Sakin otlama ve yürüme durumunda da kuyruk aynı pozisyonda tutulur.
- Kuyruk iki bacak arasında tutuluyorsa sığır hasta, ağrılı, korkmuş veya üşümüş olabilir.
- Çiftleşme, tehdit veya merak anında kuyruk yukarıda tutulur.
- Koşma sırasında kuyruk yukarıda ve düz bir pozisyondadır.
- Oyun sırasında ise değişik şekiller alabilir.

Sığırların Vücut Dili

- Büyüklüğü ve mizacı nedeniyle boğalar evcil hayvanlar arasında en tehlikeli olanlardan birisidir. Boğalarla herhangi bir şekilde ilişkisi olan kişi boğalara ait tehdit ve agresyon davranışlarını iyi bilmelidir.
- Bir boğa tarafından sıkıştırılan yada karşı karşıya kalan kişi çok hızlı hareket etmemelidir. Yavaş yavaş geriye doğru boğadan uzaklaşarak, boğanın kaçış bölgesinin (yaklaşık 6 metre) dışına çıkmalıdır. Bu sırada boğa izlenmeli ve güvenli bir alan bulunmalıdır (çitin dışı, vs.). Aniden dönüp kaçma boğanın saldırısını tetikler.
- Benzer durum yeni doğum yapmış, yanında buzağısı olan inekler için de geçerlidir. Böyle bir inek yavrusunu koruma amaçlı annelik içgüdüğü ile saldırgan olabilir.

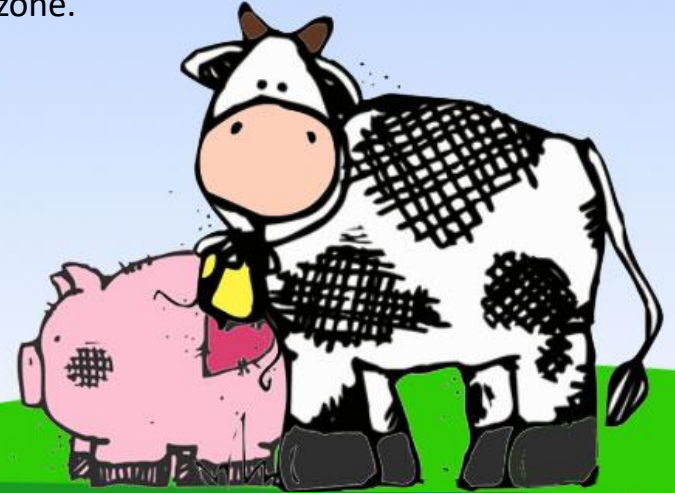

Sığırların Vücut Dili

- Boğalarla ilgili temel davranış kalıpları vardır. Bunlar **tehdit etme**, **meydan okuma**, **bölge savunma**, **dişi arama** ve **dişiye yönelme** davranışlarıdır.
- Tehdit davranışı genellikle yan-yan bakma (*broadside view*) ile başlar. Boğa bu vücut pozisyonunu genellikle kaçış yada güvenli bölgesine giren bir insan veya boğaya karşı yapar. Daha sonra boğa sırtını kamburlaştırarak kendini büyük göstermeye çalışır. Başını aşağı eğer, bazen hızlı bir şekilde yanlara doğru sallar. Boğanın göz küreleri dışarı fırlar ve sırt kılları dikleşir.

BROADSIDE THREAT DISPLAY is a warning that a human or another bull has invaded his flight zone.

Sığırların Vücut Dili

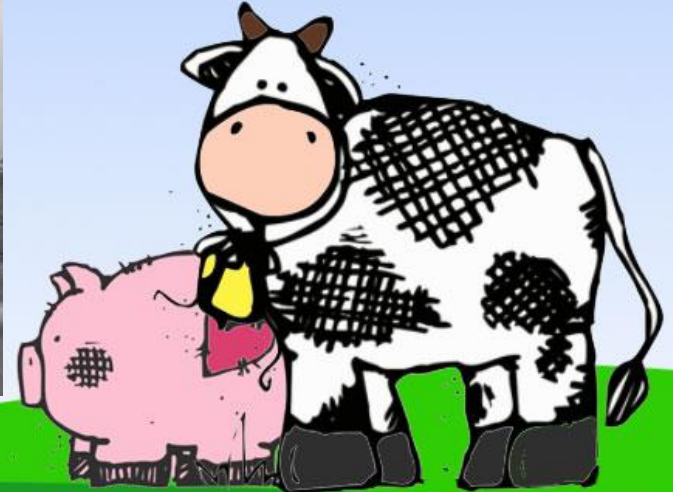
- Boğanın omuzlarını kamburlaştırarak, alçak pozisyondaki başını ve boynunu ilgili objeye doğru yönlendirmesi direk tehdit işaretidir. Ön ayakla yeri eşeleme, burunu ve boynuzları yere sürme tehdi dair sinyallerdir.

DIRECT THREAT IS HEAD-ON with head down and shoulders hunched and neck curved towards the threat.

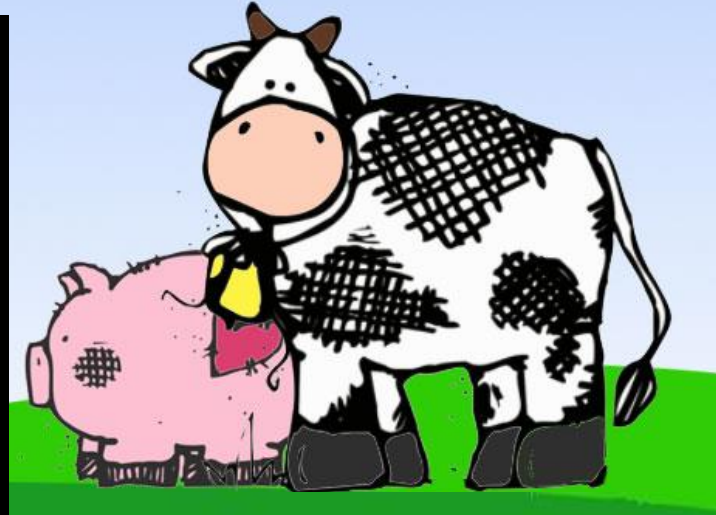
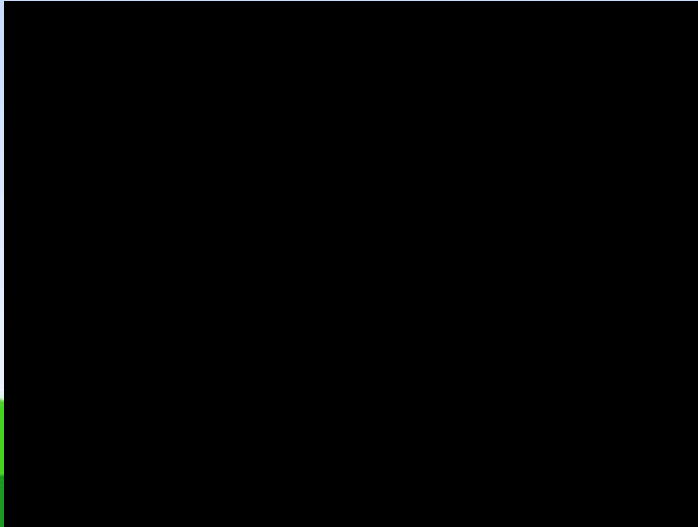

JERSEY BULL PAWING the ground. In the foreground, another bull is seeking out potential females in estrus.

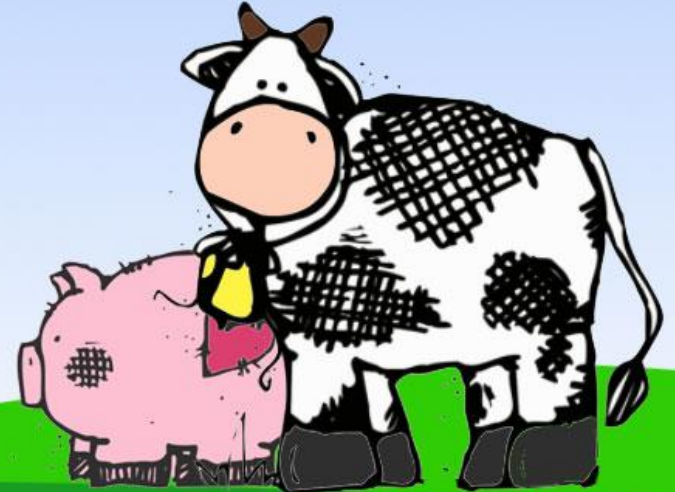
Sığırların Vücut Dili

- Tehdit davranışına diğer boğa (alıcı) başını aşağı eğerek savaşıma hazırım cevabı verebilir. Baş ve boynuzlar ile birbirini itirme şeklinde kısa bir kavga yapılabilir. Eğer tehdit sinyalleri alıcıyı korkutmuşsa, alıcı başını diğer yöne çevirir ve olası bir kavga önlenmiş olur.
- Boğa tehdit davranışları sergilerken diğer boğa yada insan yaklaşık 6 m (kaçış alanı) uzaklaşırsa boğa mücadeleden vazgeçer. Kaçış mesafesinin dışına çıkılmazsa boğa rakibin etrafında dönerek hızla yandan saldırır ve kafa-kafaya yada kafa-vücuda kavga başlar.
- Bir çok kişi çoğu zaman boğa ve yeni doğum yapmış inekler karşında dikkatli davranmaz. Bir boğa (özellikle sütçü ırk) çok uysal gibi görünürken bir gün aniden insana saldırıp yaralanma ve ölüme sebebiyet verebilir.

Sığırların Vücut Dili

- Kızgınlık dönemindeki ineklerin varlığında ve topluca sağma ünitesine gidildiğinde boğalar genellikle dişileri koruma içgüdüğü ile defansif saldırganlık gösterebilir. Bir ineği götürmeye çalışmak boğa saldırısına yol açabilir. Çünkü boğa o bölgenin sahibinin kendisi olduğunu kabul eder. İnek götürülecekse boğa ile birlikte götürülmelidir.
- Çoğu zaman dikkat edilmez, ancak hayvan bakımı mizaç üzerine önemli etkiler yapar. Örneğin erkek buzağlarla kaba şekilde (tos vurma, kafası ve boynuzları ile oynama vb.) oyunlar oynanmamalıdır. Bu tarz muameleler gelecekte boğaların insanlara karşı agresif davranışlar sergilemesine yol açabilir.

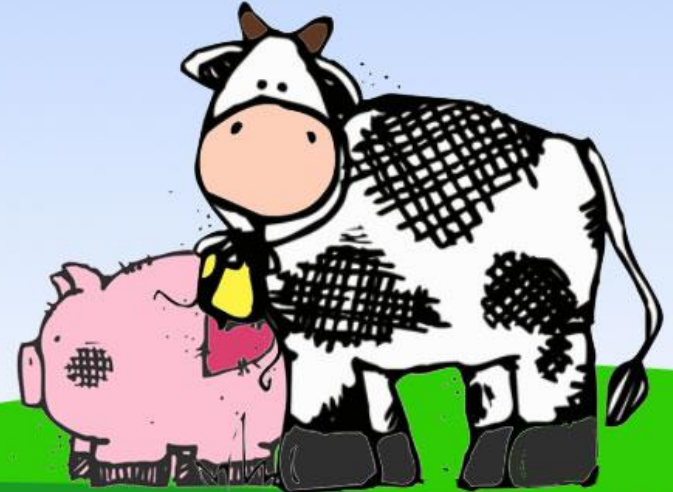
Sığırlara Yaklaşımında Dikkat Edilmesi Gereken Kurallar

- Yavaş ve sakin yaklaşılmalı, sabırlı olunmalı.
- Kollar, eller çırpılmamalı, hızlı hareket edilmemeli, bu tür hareketler hayvanı ürkütür.
- Yaklaşım sırasında ses çıkartılmalı ve nazikçe hayvana dokunulmalı
- Hiçbir zaman arkadan yaklaşılmamalı
- Boğaların olduğu yerlerde insanlar için acil çıkış noktaları dizayn edilmeli
- Bir boğaya asla arka dönülmemeli
- Mümkünse hayvanın alışık olduğu bakıcısı muameleleri yapmalı

Sığırlara Yaklaşımında Dikkat Edilmesi Gereken Kurallar

- Bir sığıra müdahale edilecekse itinalı bir zapt rap uygulanmalı
- Yeni doğmuş bir buzağıya müdahale edilecekse anne inek öncelikle bölmeden çıkarılmalı
- Hasta yada yaralı bir hayvana yardım edilecekse kendini korumaya yönelik önlemler titizlikle alınmalı, olası zoonoz hastalıkların bulaşmasını önlemek için eldiven giyilmeli, işlem sonrası eller yıkanmalı
- Boğanın olduğu ortama girildiğinde azami dikkat gösterilmeli, gerekirse tecrübeli kişilerden (hayvan bakıcısı, sahibi, vs.) yardım istenmeli

Keçilerin Vücut Dili

- Keçiler sessel iletişim dışında, özellikle kulak, kuyruk, sırt, hatta vücut kılları ile duygularını dışarı yansıtırlar. Bir çok keçi ırkında kuyruk yukarıda, sırt düz ve kulaklar hafifçe aşağı sarkmıştır. Keçi mutluya veya yem yiyorsa kuyruk yukarıda veya horizontal pozisyonundadır. Yine bir şeylerden memnuniyet duyduysa dik pozisyonundaki kuyruğunu sağa-sola sallar. Kuyruk aşağı düşmüşse genellikle bir hoşnutsuzluk söz konusudur. Kuyruk aşağıya doğru yapışmış ve ara sıra sallanıyorsa keçinin çanını gerçekten bir şeyler sıkıyordur ve keçi kendisini iyi hissetmiyordur. Bu en basitinden can sıkıcı bir sinek bile olabilir. Bu durumda diğer vücut dili sinyalleri de dikkatle izlenerek keçinin durumu anlaşılmaya çalışılmalıdır.

Keçilerin Vücut Dili

- Nispeten büyük kulaklara sahip olan keçilerde kulaklar ruhsal durumun ifadesinde önemli rol oynar.
- Kulaklar yukarı kaldırılmış ve kafadan uzakta tutuluyorsa keçi bir şeye dikkat kesilmiştir.
- Kulaklar geriye yönlenmiş ve yüzden uzaklaşmışsa keçi, bir başka keçinin tehdidine maruz kalmıştır. Keçi başını sağa-sola sallıyor ve kuyruğunu yukarıda tutuyorsa diğer keçiye meydan okuyordur.
- Kulaklar ve kuyruk yukarıda, baş sallanıyorsa keçi oynamak istiyordur. Kafakafaya sürtünme yada hafif toslamalar çoğu zaman oyun amaçlıdır. Hareketler sertleşmiş ve sıklaşmış ise dominantlık üzerine bir mücadele var demektir.

Keçilerin Vücut Dili

- Keçilerde köpekler gibi sırt kıllarını dikleştirebilir. Başka bir hayvanı tehdit etme sırasında keçinin sırt kılları dikleşir, kulaklar kaldırılır ve yan yan gitme gözlenir.
- Eğer tüm kıllar dikleşmişse keçi üşüyor veya hastadır. Üstüne üstlük sırt kamburlaştırılmışsa, baş aşağıda tutuluyor veya bir yere yaslanmışsa keçi hasta olabilir. Bu vücut işaretleri keçinin iyi olmadığını gösterir.

Koyunların Vücut Dili

- Koyunlar hakkında inisiyatif kullanamayan, her şeyi kabullenen, aptal, doğa ve ozon tabakası düşmanı şeklinde yanlış bir inanış vardır. Bunların hiç birisi gerçekte doğru değildir.
- Koyunlar buldukları ortama ait olamayan yabancı insan ve hayvanı hemen tanırlar, savunmaya yönelik davranışlar sergilerler ve çevreye yabancı varlığın varlığı ile ilgili sinyaller yollarlar.
- Koyunlar sahiplerini ve buldukları ortamdaki diğer canlıları tanırlar. İsteklerini (yem, sosyal ilgi, vs) sahiplerine veya diğer bireylere bildirmek için yönelir, göz teması kurar ve sesler çıkarırlar.

Koyunların Vücut Dili

- Koyunlar sosyal hayvanlardır. Aynı ortamı paylaştıkları diğer canlıları (insan, koyun, keçi, kedi köpek, vs.) tanırlar. Kapalı ve küçük ortamları (padok gibi) sevmez ve serbest dolaşmayı isterler.
- Koyunlar birlikte yaşadığı canlılara bağlanırlar ve partnerleri kaybettiklerinde üzüntülerini belli edip yas tutarlar.
- Koyunlar meraklı canlılardır. Etraflarındaki tanımadığı şeyleri gidip burunları ile araştırırlar.
- Bazı hallerde oldukça agresif ve inatçı olabilirler.

Teşekkürler

